

'Het verborgen stadspaleis' door Elisabeth de Waal

Het verborgen stadspaleis is het postume debuut van schrijfster Elisabeth de Waal (geboren barones Ephrussi), die leefde van 1899 tot 1991. Kleinzoon Edmund de Waal, die heeft gezorgd dat haar boek alsnog werd uitgegeven, had een wereldsucces met zijn eigen boek *De haas met de amberkleurige ogen*, dat gaat over de geschiedenis van de Joodse familie Ephrussi, waarvan de leden woonden en werkten in Wenen, Sint Petersburg, Londen en Parijs. Het leven van grootmoeder Elisabeth de Waal staat er prachtig in beschreven.

Elisabeth de Waal groeide op in Wenen, in het Joods culturele- en maatschappelijke milieu van de zeer rijken aan het begin van de twintigste eeuw. Zij studeerde filosofie, rechten en economie. Ze trouwde met de Nederlandse zakenman Hendrik de Waal, en woonde in Parijs, Zwitserland en Engeland. Ze was een erudiete vrouw, die later voor *Le Figaro* schreef en in de jaren vijftig voor *The Times Literary Supplement* recensies schreef over Franse boeken. Ze schreef vijf romans die nooit werden gepubliceerd. Schrijven was een noodzaak voor haar, uitgegeven worden niet.

Het verborgen stadspaleis speelt in de stad Wenen in 1954. Wenen fungeert als een personage in het boek, gevormd door herinneringen aan de stad van voor de Tweede Wereldoorlog - de magnifieke keizerlijke stad - tot het Wenen van 1954, dat, net als Berlijn, opgedeeld was in vier zones door de vier grootmogendheden, Engeland, Frankrijk, Rusland en de Verenigde Staten. Oostenrijk zou in dat jaar onafhankelijk worden.

Op 13 maart 1938 had Hitler Oostenrijk geannexeerd - de Anschluss - met toestemming van de toenmalige Oostenrijkse regering en 99% van de Oostenrijkse bevolking. De Groot-Duitse gedachte was in Oostenrijk zeer sterk aanwezig. De Jodenhaat die toen onmiddellijk uitbarstte, - 'blind volksgeweld tegen Joden en Joodse eigendommen'- maakte dat Joodse

families die het zich konden veroorloven om te vluchten massaal Oostenrijk verlieten. In 1939 was de helft van de Oostenrijkse Joden vertrokken. Hun bezittingen werden onmiddellijk door de nazi's geconfisqueerd.

Het verborgen stadspaleis (Engelse titel *The Exiles Return*) gaat over drie mensen die in 1954 terugkeren naar Wenen. De Joodse professor Kuno Adler is na de Anschluss gevlucht naar de Verenigde Staten, waar hij zijn medisch onderzoekswerk aan een modern laboratorium heeft voortgezet. Hij heeft heimwee naar Wenen, laat zijn vrouw en volwassen kinderen achter in de V.S. en keert na vijftien jaar terug, ook al is hij niet goed voorbereid op zijn terugkeer. Hij is vol melancholie en angst voor wat hij zal aantreffen. In het contact met de Weense mensen die hij nog kent, voelt hij zich vervreemd, wat hem wanhopig maakt. Die mensen hebben een vreselijke oorlogstijd achter de rug en staan niet open voor Adlers ervaringen als vluchteling, zijn leven in ballingschap en zijn gevoelens van ontheemdheid. Adlers leven in het Wenen van 1954 voltrekt zich moeizaam en brengt hem in contact met zijn verdriet en verlies: *"...Gehaast stak hij de weg over, betrad door de hekken het park, ging in een verlaten laan op een bank zitten en weende."*

Hij past zich aan zijn nieuwe situatie aan: *"...en geleidelijk verdween de wanhoop naar de achtergrond om over te gaan in aanvaarding. Langzaam kreeg herkenning de overhand over de vervreemding, zoals je eerst aarzelend en daarna met zekerheid een oude vriend herkent - hoezeer die ook veranderd is door de ravage die ziekte en tijd hebben berokkend; en uiteindelijk voor die persoon die dat allemaal heeft doorstaan zelfs nog een diepe liefde gaat koesteren, omdat hij al die veranderingen waarvan je uiteindelijk voelt dat ze van generlei betekenis zijn, heeft overleefd."*

Professor Adler kon terugkeren naar Wenen omdat hij, volgens een wettelijke regeling (de reparatiewet) dat iedereen die gevlucht was of gedwongen werd Oostenrijk te verlaten, recht had op terugkeer en terugzetting in de oude functie. Adler wordt weer de assistent-onderzoeker die hij vijftien jaar eerder was, terwijl hij zelf dacht dat hij belast zou worden met de leiding van het instituut. In eerste instantie voelt Adler zich vernederd, maar geleidelijk past hij zich aan en zijn ongemak verandert in aanvaarding, de enige houding die zijn leven draaglijk maakt.

De tweede persoon die naar Wenen terugkeert is de van oorsprong Griekse miljonair Theophil Kanakis, die in de oorlogsjaren in de V.S. meer fortuin heeft gemaakt dan hij al had. Hij is veertig jaar oud en op zoek naar avontuur. Hij koopt een stadspaleis in de Ring (centrum) van Wenen, dat een beetje verborgen ligging heeft om er voor zijn gasten (jonge mensen van oude adel, mooie jongens en jonge vrouwen, kunstenaars, journalisten en wetenschappers) soirées te organiseren.

Bij zijn zoektocht naar kunst voor de inrichting van zijn stadspaleis ontdekt Kanakis bij antiquairs kunst van dubieuze herkomst. Zij hebben door de confiscatie van de Joodse goederen kunst in hun bezit, die ze niet behoren te hebben, al beweren ze dat ze de schilderijen 'gewoon, alles legaal,' op veilingen hebben gekocht.

Hoewel er achter deze toestanden een wereld van leed, verdriet en boosheid van de beroofde Joodse mensen schuilgaat, raakt de lezer van de beschrijving vanuit Kanakis niet bewogen. Kanakis is ook niet bewogen, hij constateert en lijkt het min of meer gewoon te vinden.

Maar dat was het niet.

Kleinzoon Edmund van de schrijfster laat ons in zijn voorwoord bij het boek van zijn grootmoeder weten dat zij na de oorlog tien jaar moeite heeft gedaan om de door de nazi's geroofde bezittingen van de familie Ephrussi terug te krijgen. Elisabeth de Waal had weinig succes met het terugkrijgen van het familiebezit. Nu pas, 70 jaar later, is Oostenrijk bezig geleidelijk het gestolen bezit terug te geven.

Kanakis nodigt het derde personage, dat in het boek naar Wenen komt, uit op een van zijn soirées. De 19-jarige Marie-Theres (Resi) is opgegroeid in de V.S. waar haar ouders zich succesvol hebben gevestigd, maar niet goed raad weten met hun ondoorgrondelijke dochter. Ze komt voor enige tijd logeren bij haar adellijke, maar verarmde familie in Wenen. Het Weense leven van Resi is niet veel anders dan elk leven in die tijd van een jong meisje dat uitgroeit tot een jonge vrouw: verliefdheden en onzekerheid, verveling en amusement. Nieuwe situaties, nieuwe mensen. Wat verschilt is de oude stad Wenen met haar vergane glorie, en hier en daar nog de puinhopen van de oorlog. In het eerste hoofdstuk van *Het verborgen stadspaleis* dat 'Voorspel' heet staat een krantenbericht dat een jong Amerikaans meisje uit de betere kringen, dat op bezoek was in het landhuis van een Amerikaanse miljonair, is overleden aan de gevolgen van een gewerschot. De latere beschrijving van het wrede lot dat Resi tegemoet gaat, doet denken aan de melodramatische stomme films uit de jaren twintig. Een jong onschuldig meisje wordt het slachtoffer van boosaardige jongemannen en een gemene oude schurk,

die alleen op zijn eigen lust uit is.

De verbinding van professor Adler met de andere twee hoofdpersonages is een dun draadje. Hij krijgt een verhouding met Nina, een vrouw van vijfendertig jaar, een toegewijde laborante. Zij blijkt de oudere zuster van de prinselijke Lorenzo (Bimbo) Grein, de jongen die Resi in moeilijkheden heeft gebracht, maar daarvan geen consequenties wenst te aanvaarden. De familieband van Nina en Bimbo heeft – wonderlijk genoeg – geen enkele betekenis voor de ontwikkeling van het verhaal.

Het verhaal over de terugkeer naar Wenen van de Joodse professor Adler, de ontheemde man die langzaam thuis komt, is zeer indrukwekkend. De stijl van schrijven en het taalgebruik van Elisabeth de Waal is in dat deel van literaire kwaliteit, van hetzelfde niveau als Sandor Marai met *Gloed*, en John Williams met *Stoner*. Boeken die in vervlogen tijd werden geschreven, maar in de huidige tijd nog steeds grote literaire waarde hebben en hogelijk worden gewaardeerd.

Uitgeverij Cossee, 2015
Pagina's 317
Vertaald door Gerlof Janzen (*The exiles return*)
Voorwoord door Edmund de Waal
Nawoord door Sigrid Löffler, en een historische aantekening.
ISBN 978 9059 366 251

Recensie door Hannah Kuipers, oktober 2016

Januari (openings)nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

Rond de overgang van het oude naar het nieuwe jaar wil ik graag beginnen met mijn dank aan alle vrijwillig(st)ers en anderen die bijdragen aan het in stand houden en uitbreiden van de collectie en activiteiten van de vrouwenbibliotheek. Nog steeds ben ik even blij met al het werk van mijn steun en toeverlaat Jonna! Samen met Eline en Ingrid heeft zij dit jaar de hele catalogus op onze website gezet, zodat iedereen nu thuis online kan zien wat we allemaal in huis hebben. Dank aan jullie alledrie! Een groot deel van de website wordt gesierd met recensies van recent uitgegeven boeken. De boeken krijgen daardoor aandacht, belangstellenden kunnen kijken of een titel hen aan zou kunnen spreken en de bibliotheek is blij met nieuwe boeken. Veel dank dus ook aan Aarti, Esther, Frederika, Hannah, Ine, Kimberly, Kyra, Linda, Olaf, Sarah en Sereena! Afgelopen jaar moest een groot deel van de boekenkasten met inhoud tijdelijk verhuizen naar de opslag en weer terug, zodat de schade van verschillende lekkages vanuit de bovenburen hersteld kon worden. Veel leesgroep-sterren en een paar andere betrokkenen hebben ervoor gezorgd dat dit van een leien dakje is gegaan. Jullie allemaal veel dank hiervoor!

Het nieuwe literaire jaar in Utrecht begint zondagmiddag 17 januari met **Schwob de leesclub**. Op 9 verschillende locaties zullen leesclub-bijeenkomsten plaatsvinden, waar 9 verschillende mooie maar vergeten klassiekers besproken zullen worden. Deze klassiekers maken deel uit van de winteractie van Schwob. Sinds 2014 werken 10 uitgeverijen samen om elk half jaar ongeveer een tiental moderne klassiekers uit alle windstreken te (laten) vertalen en uit te geven. Klassiekers, must-reads uit de 20e eeuw, die om verschillende redenen nooit eerder in het Nederlands zijn verschenen, of al lang niet meer verkrijgbaar waren. De Schwob-organisatie (vernoemd naar een 19e eeuwse Franse schrijver en vertaler, en groot kenner van de wereldliteratuur) vraagt mensen overal ter wereld naar hun favoriete boeken, naar boeken die hun kijk op het leven hebben veranderd. Tijdens *Schwob de leesclub* kan men met lezers van hetzelfde boek in gesprek gaan onder leiding van een aantal schrijvers en critici. Aansluitend is er in De Winkel van Sinkel de klassiekersborrel, een vrolijk feest met meer info over de 9 boeken, klassiekersquiz en live muziek.

Helaas heeft, ondanks onze leesgroep en 4 titels van vrouwelijke schrijvers, niemand er aan gedacht om de vrouwenbibliotheek te betrekken bij dit leesclub-project. Komende week gaan we kijken of en hoe we alsnog zouden kunnen aansluiten. Eventueel nieuws hierover zullen we op de website plaatsen.

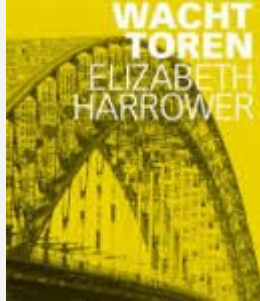
Kaartjes voor de bijeenkomsten zijn inclusief boeken verkrijgbaar via het Literatuurhuis en boekhandel Savannah Bay.

Meer info:<http://nl.schwob-books.eu/actie/live/index.php?p=4> en <http://www.letterenfonds.nl/nl/schwob>

Alle 'deelnemende Schwob-boeken' zijn rond de jaarwisseling uitgegeven. Een paar uitgelicht: ✖

- *Angela Carter* (1940-1992) was een van de meest oorspronkelijke en fantasierijke auteurs van de 20e eeuw, geestig en energiek. ***Het nichtje van de poppenspeler*** (1967) gaat over de 15-jarige Melanie die na de dood van haar rijke ouders naar een onbekende oom in London verhuist. Hij blijkt een despoot te zijn die eens per maand een toneelstuk in de kelder organiseert. Melanie moet meespelen als Leda in 'Leda en de zwaan'. Onverwacht verandert het zwarte sprookje in een liefdesgeschiedenis.

- *Elisabeth Harrower* (1928) is een van de grote Australische schrijvers, omschreven als 'subtiel psychologe'. In 1971 stopte ze abrupt met schrijven en raakte vergeten. In 2012 begint een uitgevers-echtpaar met het heruitgeven van haar werk in een reeks verwaarloosde klassiekers. ***De wachttorens*** (1966) is het nietsontziende verhaal van twee zussen die hun vader verliezen en door hun moeder in de steek gelaten worden. Laura's werkgever schiet hen te hulp. Hij blijkt echter ook een heel andere kant te hebben, en buiten woedt de Tweede Wereldoorlog. Clare, de andere zus, moet worstelen om zichzelf te behouden te midden van huiselijke en wereldlijke conflicten.

Artikel over *Elisabeth*

Harrower: [http://www.vpro.nl/boeken/artikelen/vpro-gids/2015/oktober/44-verwaarloosde-klassieker](http://www.vpro.nl/boeken/artikelen/vpro-gids/2015/oktober/44-verwaarloosde-klassieker-s.html)
s.html

- De Amerikaanse *Penelope Mortimer* (1918-1999) was schrijfster en journaliste. In ***De pompoeneter*** (1962) vertelt een naamloze vrouw vanaf de bank van de therapeut haar verhaal. Ze is moeder van een aanzienlijk aantal kinderen en getrouwd met een succesvolle scenarioschrijver. Op het platteland bouwen ze een glazen toren om lang en gelukkig te leven. Maar de realiteit is anders. Ze is depressief en moet dag in dag uit omgaan met een overspelige echtgenoot, therapie sessies, filmsterren, het huishouden, bejaarde ouders, boodschappenlijstjes, jeugdherinneringen en toekomstdromen.

✖ - *Elisabeth de Waal-Ephrussi* (1899-1991), geboren in Wenen, was de dochter van een Joodse

bankier en baron. Na de Anschluss van Oostenrijk aan Hitler's Duitsland in 1938 verloor vader alles en moest de familie vluchten. Elisabeth de Waal schreef tijdens haar leven 5 romans die geen van allen werden gepubliceerd. Haar kleinzoon Edmund de Waal, zelf schrijver, vond het manuscript van ***Het verborgen stadspaleis*** (2013) in haar nalatenschap. Hierin heeft ze rijkelijk geput uit haar adellijke achtergrond en haar ervaring als ballinge en migrante. Het gaat over 3 mensen met Oostenrijkse wortels die in 1954 vanuit Amerika terugkeren naar Oostenrijk, dat toen nog door de geallieerden werd bezet. Op een feest ontmoet een meisje een welgestelde dandy waarmee een tragische maar onvermijdelijke liefdesgeschiedenis in gang wordt gezet.

In het begin van dit nieuwe jaar zijn er een aantal mooie tentoonstellingen, groot en klein.

- Deze winter eert het Kröller-Müller Museum t/m 17 april een van de belangrijkste Engelse beeldhouwsters met een grote overzichtstentoonstelling, ***Barbara Hepworth: sculpture for a modern world***. De hele carrière van Barbara Hepworth (1903-1975) wordt stap voor stap in beeld gebracht, vanaf het begin in de 20-er jaren tot dat zij aan het eind van haar leven een bekende kunstenares is. Haar sculpturen van hout en brons getuigen van groot vakmanschap. Ze worden afgewisseld met schilderijen, tekeningen en film- en fotomateriaal van de beeldhouwster aan het werk in haar atelier. De eigen rijke bronzen beelden collectie van het museum staat opgesteld in de beeldentuin. ✖

Barbara Hepworth studeerde in Leeds en Italië. Samen met Henry Moore en John Piper vormde ze de *Seven and Five Society* die vernieuwingen wilden brengen binnen de traditioneel ingestelde Britse kunstwereld na de Eerste Wereldoorlog. *Single Form* is haar grootste en misschien wel belangrijkste kunstwerk. Het staat ter nagedachtenis van Dag Hammarskjöld (die een bewonderaar van haar werk was) voor het VN-gebouw in New York. Ze is omgekomen tijdens een brand in haar atelier in Cornwall, dat tegenwoordig samen met haar woonhuis het Barbara Hepworth Museum and Sculpture Garden vormt.

De tentoonstelling laat zien hoe *Barbara Hepworth* uit aan de natuur ontleende vormen gebruikt, soms abstract, soms figuratief toegepast en een heel eigen handschrift ontwikkelt. Ze is daarmee van groot belang geweest voor de moderne beeldhouwkunst.

Meer info: <http://krollermuller.nl/barbara-hepworth>

✘- T/m 9 maart is in het Foam Fotografiemuseum in Amsterdam een overzicht te zien van het uitzonderlijke werk van de Amerikaanse **Francesca Woodman (1958-1981)** in de tentoonstelling **On being an angel**. Francesca Woodman groeide op in een kunstenaarsgezin en begon al jong met fotograferen. Ze studeerde zowel in Amerika als in Italië, waar haar familie vandaan kwam en waar ze samen de zomers doorbrachten. Haar werk bestaat grotendeels uit zwart-wit opnames, waarbij het belangrijkste onderwerp zichzelf is, meestal alleen, soms samen met een enkel model. Veel zelfportretten dus, die geen van alle een 'gewoon' portret zijn, open en naakt of juist verborgen, en allemaal bijzonder qua sfeer, zeggenschap, compositie en vormgeving. Ze onderzocht verschillende thema's als gender, representatie, seksualiteit en lichaam. Na haar korte leven (ze sprong uit het raam van haar flat) heeft ze een uitgebreide en bijzondere collectie foto's nagelaten die een grote bijdrage heeft geleverd op de (zelf)portret-fotografie. Meer

info: <http://www.foam.org/nl/museum/programma/francesca-woodman> De bijzondere documentaire *Francesca Woodman*, uitgezonden in 2012, schetst een beeld van haar uitzonderlijke talent en van de moeite die het m.n. haar ouders kostte om met haar zelfmoord in het reine te komen, zie: http://www.npo.nl/close-up/10-04-2012/AVRO_1514759

- Schrijfster en beeldend kunstenaar **Pam Emmerik (1964-2015)** was kort voor haar overlijden nog bezig met *Maanmensen*, een graphic novel die ze schreef in opdracht van Museum Boijmans van Beuningen. Het museum eert haar met een presentatie van de tekeningen in het prentenkabinet. *Maanmensen* is een persoonlijk document waarin Pam Emmerik vertelt over ervaringen, ideeën en reflecteert op kunst, politiek, religie, schoonheid en het museum. Meer info: <http://www.boijmans.nl/nl/7/kalender/calendaritem/1836/pam-emmerik> ✘

Onlangs uitgebrachte titels:

✘- De Zweedse **Astrid Lindgren** is 32 en heeft twee kinderen en een kantoorbaan als in september 1939 Duitsland Polen binnenvalt. Ze besluit een dagboek bij te houden, **Astrid Lindgren, Oorlogsdagboek 1939-1945**. Vanwege haar werk bij de inlichtingendienst was ze beter op de hoogte van de toestand in Europa dan de mensen in haar omgeving en dat vind je terug in haar beschrijvingen. Naast vele oorlogsnotities schrijft ze over persoonlijke zaken als hamsteren en de angst van kinderen. De dagboeken geven een beeld van zowel de kinderboekenschrijfster als de geëngageerde en politiek actieve vrouw die ze gaat worden. Stukjes uit *Pippi Langkous*, dat in 1945 verscheen, worden ook genoemd. ✘

- **Er moet iets gebeuren** van **Maartje Wortel** is het eerste boek dat bij uitgeverij Das Mag (motto: minder boeken aub) is verschenen. Het is een bundel met 13 deels samenhangende verhalen, die gaan over mensen met vaak doodnormale angsten en problemen. Ze ervaren een grote leegte en worstelen om die op te vullen. Maartje Wortel beschrijft dit tussen de bladzijden vol met allerlei dagelijkse handelingen. Haar verhalen zijn vervreemdend en toch volstrekt logisch, ordelijk en chaotisch, grappig en hard.

✘- Van **Ida Simons** verscheen, na het postume succes van *De dwaze maagd*, nu het nog onvoltooide titelverhaal samen met een aantal andere nagelaten verhalen in **Als water in de woestijn**. Een jonge modeontwerpster ontmoet een excentrieke familie. Na een gewaagd maar goed modeadvies wordt ze liefdevol in hun kringen opgenomen. Ze vragen haar een boek over hen te schrijven. ✘

- **Zenobia, slavin op het paleis** is de 6e op waarheid gebaseerde historische roman van de Surinaamse schrijfster **Cynthia McLeod**. Vanuit Zenobia's perspectief, die slavin en eigendom is van Charlotte Elisabeth van der Lith (misi Graman), geeft ze niet alleen een beeld van het dagelijks leven van de slaven, maar ook van het leven van de notabelen, dat gevuld werd met feesten en partijen, ruzies en onenigheden, én de strijd die de machtige kolonisten aanbinden met gouverneur Mauritius in Paramaribo.

✘- **De drie bruiloften van Manolita** is de nieuwe roman van de veelgeprezen Spaanse schrijfster **Almueda Grandes**. Hoofdpersoon Manolita is net 18 geworden als haar broer Antonio haar vraagt om hulp bij het verzet tegen dictator Franco. Ze gaat er op in en wordt een belangrijke spil in de strijd. Een van haar medeverzetsstrijders blijkt haar ware liefde te zijn en dat verandert haar leven voorgoed. Onder de dictatuur kun je echter bijna niemand vertrouwen. Het verraad komt dichtbij en bedreigen hun vriendschappen en liefde. De commentaren over zowel Almueda Grandes als dit boek zijn erg enthousiast.

- In **Hen tussen de haantjes** beschrijft **Sophie van der Zee** hoe ze zich staande probeert te houden in de advocatuur, en gaandeweg afknapt op het mannenbolwerk naarmate ze hoger in de echelons van een groot kantoor aan de Zuid-as terecht kwam. Ze vertelt haar belevenissen origineel, humoristisch en nuchter, ook dat ze als haar carrière in de lift zit onverwacht op een vervelend en raadselachtige wijze haar baan kwijt raakt. Ze stelt dat de grote ziekte van de advocatuur is dat de heren niet door hebben hoe belangrijk het aandeel van vrouwen is. Onder pseudoniem geschreven om haar ervaring niet

alleen tot dit ene kantoor te beperken.

- Recente Scandinavische thrillers, voor velen van de juiste komaf: **De verdwenen Deense** van Sara Blaedel (verschijnt uitgesteld in januari) is het 9e boek over de Deense rechercheur Louise Rick over een moord op een vrouw in Engeland; **Annika 11 - IJzer en bloed** van Liza Marklund is het laatste in de serie over misdadigjournaliste Annika Bengtzon, die een verontrustend berichtje ontvangt van haar zus waarna ze is verdwenen.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten

 - Op 2 januari speelt Ulrike Quade Company **De Wand** naar het gelijknamige boek van Marlen Haushofer. Een vrouw wordt overvallen door een apocalyptische ramp. Een onzichtbare wand scheidt haar van de rest van de wereld. Van het ene op het andere moment is haar bestaan teruggebracht tot het meest basale: de noodzaak om te overleven.

Meer

info: https://www.stadsschouwburg-utrecht.nl/programma/?maand=2016-01#modal=/programma/4980/Ulrike_Quade_Company/De_wand/

- Van 14 t/m 17 januari vindt in Den Haag het 'mooiste internationale literatuurfestival van Nederland' plaats in Den Haag. Tientallen internationale auteurs, grote Nederlandse schrijvers en veelbelovende nieuwkomers komen samen op **Winternachten 2016**. Het motto dit jaar is **Hello Darkness**, waarmee een zoektocht naar het gezicht van het kwaad aangegeven wordt, een stevig thema. De zoektocht van schrijvers naar licht en duister, ernst en ook een knipoog, grote thema's en de menselijke maat. Bezoekers kunnen met schrijvers in gesprek gaan over boeken en films, komen luisteren naar en/of deelnemen aan voordrachten, gesprekken en debatten. Op de openingsavond staat de vrijheid van meningsuiting centraal. Als 'ervaringsdeskundige' zal de Brits-Chinese schrijfster Jung Chang de 'Free the word'-speech houden. Andere schrijfsters en dichters die deelnemen zijn o.a. *Connie Palmén, Maud Vanhauwaert, Annelies Verbeke, Bregje Hofstede, Femke Halsema, Farah Karimi, Jennifer Clement, Margot Dijkgraaf, Renate Dorrestein* en nog veel meer. Kijk vooral op de site naar alle andere die te gast zullen zijn.

Meer info: <http://www.writersunlimited.nl/editie/10106>

- Op de slotdag van *Winternachten 2016* wordt in het Letterkundig Museum in Den Haag het **Schrijversfeest** gehouden. Hart van het programma is de uitreiking van verschillende letterkundige prijzen, o.a. de F.C. Bordewijkprijs die *Annelies Verbeke* zal ontvangen voor haar roman *Dertig dagen*. Momenteel is in het museum ook nog het schrijversprentenboek *Stoeten ritseldingen* over *Fritzi Harmsen van Beek* te zien. Meer

info: <http://www.letterkundigmuseum.nl/actueel/schrijversfeest2016> en <http://www.writersunlimited.nl/productie/schrijversfeest>

Bibliotheek-nieuws

Sinds kort hebben we in de bibliotheek een bookcrossing-plank. Hier staan boeken die we bijvoorbeeld dubbel hebben. Ze kunnen meegenomen worden en na lezing weer achter gelaten worden op een andere locatie met ook zo'n bookcrossingplank. Bookcrossing is een wereldwijde organisatie, in Nederland heel actief, waar 11 miljoen boeken door het land en de wereld lezen. Meer info over hoe het werkt op onze

website <http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/11/27/officiële-bookcrossing-zone-obczvrouwenbieb/> en <http://www.bookcrossing.com>.

Het catalogiseren op de vrijdag wordt nog steeds vervolgd. Dat betekent dat de bibliotheek voorlopig regelmatig op vrijdagmiddag open zal zijn. Voor de meest recente informatie hierover de kalender op onze website: <http://vrouwenbibliotheek.nl/kalender/>

Nieuwe boeken in de bibliotheek

De hemel boven Parijs van Bregje Hofstede, *De vrouwen van het kalifaat* van Judith Neurink, *Hoe harder ik loop, hoe kleiner ik ben* van Kjersti Annesdatter Skomsvold, *Kwart over Gaza* van Anja Meulenbelt, *Miriam Shapiro; shaping the fragments of art and life* van Thalia Gouma Peterson

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/12/02/help-door-alix-ohlin/>

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/12/09/als-je-wilt-door-helle-helle/>

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/12/15/fluisteringen-van-liefde-smart-en-spreeuwen-door-julia-blackburn/>

<http://vrouwenbibliotheek.nl/2015/12/31/de-hormoonfabriek-door-saskia-goldschmidt/>

De leenbijdrage voor 2016 is opnieuw vastgesteld op € 25,-. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van Stichting Es Scent o.v.v naam en '*leenbijdrage 2016*'. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek. Vanaf juli betaal je voor de rest van het jaar € 12,50.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 31 december 2015/1 januari 2016